

նամահիլը՝ անցըի կամուրջ մը կազմելու համար, այնքան յայտնի չէ: Վերջը սակայն պատմողը կ'ըսէ, «Եւ (եւ թովսի, մոս) կացի անդ մինչեւ լցաւ ամ մի և եւսա ժամանակ ծով և ծառն կալ համրուրել զիմբեանս»: Դարձեալ նոյն խմբագրութեան մէջ յլլթէնս զումարուած ծողովին մէջ կը նախազուշակուի Զոսիմոսի այն ուղեգիծ՝ զոր պիտի կատարէր, և ապա կ'ըսուի. Դու հոն պիտի բնակիս, այսինքն մերձ այն ծառին որ գետին ըռվն է, մինչև որ ծառերը իրարու համրոյր տան»:

Ջրոյցին պարունակած այս հնաւանդ տարրը եթէ կովկասի մէջ ծնունդ չէ առած կամ Պարսկաստանի, ինչպէս կարծես կը հաւաստեն անոնը այն ընտանեաց ուսկից զրոյցը սերիլ կու տայ Զոսիմոսի (Արշակունեաց տունէն) և տեղն ալ՝ ուր կ'երթայ ինք ապաշխալելու (Ալկիթիա), սա սակայն իրը ամենաստոյդ կարելի է ընդունիլ որ զրոյցին պատմողը կամ մեկնիչը ծառերուն իրարու մերձնեալն և զիրար համրուրելը նոյնացուցած է իր երկրին հեթանոսական հին աւանդութեան մը հետո իրաւամբ ժողովրական աւանդութեան համեմատ, օր. համար Համրածման տօնին՝ Հայաստանի ինչ ինչ զաւառաց մէջ, մնացած են հեթանոս ժամանակներէն հին սովորութիւններ. և բնութեան այդ ընդհանուր քարթումին՝ ժողովրական երկակայութիւնը ոգեստիլ կու տայ երկնցի, աստղերուն, և մանաւանդ ժառերուն և ծաղկանց, նոյնպէս անոնց զիրար ողջունել և խօսակցիլ՝ յայսներու համար իրենց և իրենց մօս բիոզ աղրիւներուն բուժելու կարողութեան մասին ունեցած գաղտնիքները¹:

1. Հու յէշել հարէ կ Պօլսի Տեսէւան այն կտորը, որ ծառերը կը ծոն և կը խնարէն այն մարդոց համար՝ որ քաղաք պիտի մանեն, և ապա նորէն կը կանգնի. (James M. Rh. Texts and Studies, etc. A. Poetry Anekdota, Visio Pauli, t2 24, Cambridge 1893):

2. Առաքեան, Դիցարանութեան միեղերականութիւն, Հ. Ա. 1920 էլ 148. Abeghian, Der armenische Volksglaube, Leipzig 1899, էլ 130.

3. Արդիս. Հրատ. էլ 24, առարկութիւն 9.

Նման մոգական վայրկենի մը մէջ է որ Զոսիմոս միայնակեացն ալ կ'անցնի երանելեաց աշխարհու:

Ի վերջոյ եկեղեցապատկան խորհրդածովթիւն մը. Զոսիմոս ճգնաւրը գետին քով պիտի հասնի, անցնելու համար երանելեաց աշխարհու՝ Մաղկազարդի օրը (Խմբ. Ե, ծեռ. թ), այսինքն այն օրը՝ յորում հայ եկեղեցին կը յիշառակի հաւատացելոց խորհրդաւոր միութիւնն ի դրախտին. ծանօթութիւններ՝ որոնց իրենց արժեցն ունին այլարանական մեկնութեան մէջ:

Ա. Խոհուլը

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ

1.7.

ՄԻ ԳՐԵՔ

Ա.ՐԱ.Ա.ԲՈ.Մ, Ա.ՐԱ.ՈՏ

ԱՅԼ, ԳՐԵՑՔ

Ա.ՐԻՒՆԱ.ԲՈ.Մ, Ա.ՐԻՒՆԱ.ՈՏ

Օտար ապրանք մը, ներածուած մեր երկին, մեր լեզուին մէջ Աստի կ'անցնի արեւելահայ սահմաններու մէջ, մերին ներուն մէջ՝ ոչ: Զէց տեսներ, շնորհը չկայ վրան. Կարծես տասը ազրուկներ իրար եկած՝ ծծեր են, բամեր են բարին արինց: Ես ինչ ըսմ մեր նորասէններուն, որոնց նոր բան մը տեսնելուն պէտ՝ կը նետուին վրան...

Արնարամ՝ կոպիտ և սիսալ կազմուած բառ մըն է, եւ կ'ենթաղը արուն արմատ մը. ատանկ բառ չունի հայ լեզուն: Ինչպէս զարուն, որ կ'ըլլայ զարենան, զարհանային, եւն: Հայերէն լեզուին մէջ իսը երբեց չի կորսուիր. եթէ բառին մէջ է հա-թի կը փոխուի, արն, սեան. եթէ վերջն է՝ ու-թ. պատիւ, պատույ, թիւ, թույ, սեռականը, եւ թէ սեռականէն. զնեմ հոս իրը

Բարդութիւնները կը կազմուին թէ ուղղականէն, եւ թէ սեռականէն. զնեմ հոս իրը

օրինակ քանի մը հատ. Արինանեղ, արիս նահու, արինանուշ կամ արինելուզու, արինաներկ, արիներտեղ, արինող, արինարփի, արինուղպախ, արինարռու, արինուտ, եւն, եւն:

Սեռականնեն ալ ունինք արենանու բառը: Նոյնաէս արինանեմ (արինի մէջ քալող), արինապար, արինալուր, եւն:

Իսե վերջը կ'ըլլայ հան, եւ կամ անփոփոխ կը մնայ, այսինքն անհոլով է: Բոլոր բին վերջացող բառիը կ'ըլլան՝ թիան. զիտուրին, եւն: Դոյնաէս ձիմ, սիմ, անձիմ ու նմաններ կ'ըլլան հան: Ոչին բառ երկու կերպ ունիր. ամինյ, կամ ամենն (Ասկեր. Մեկն. դղբ. Պօպոսի, Ա. էջ 771, 789): Իսկ բոլոր այն իմ վերջացող բառիը որոնց ճայն, աղմուկ, գոյխն կը նշանակեն՝ անհոլով են:

Այսպէս բրին, բուրին, բմբին, զանցին, գոյխն, թեղին, դրենին, մայրին, բային, բային, փային, բային, չլամին, չոյին, վային, խօյին, չըդին, շային, կտային, շատային, ձեյին, մսիյին, չիին, զայիյին, իսինյին, վրեյին, բրմեցին, դոզային, սօսափին, փաղին, ձղին, դոփին, կոփին, կտիկափին, եւն. եւն:

Անսնցմէտ ոմանն երկրորդ ձեւ մըն ալ ունին՝ ամեն վերջով, եւ այն ատեն կը հուլովոքն ա. հոլովման տակ. Գոյզում, բարումն, եւն, կ'ըլլան զոյման. եւն: Աշխարհարպին մէջ ծայրի ենու չ'ապրիր. կ'ըլլան զոյլում, մոնչում, շշում, ճարճատում, եւն: Անսնցմէտ ոմանց ածականներն ալ կ'ըլլան ուն ձեւով. փայլուն, շառաջնն, փաղփոն, եւն:

Արիաքամ պէտք է ըլլայ արինաքամ, աս արդէն յայտնի է բայց ինչ ըսել կ'ուս զուի այդ բառով. արին բամող, թէ արինը բամուած: Երկուցն ալ կրնայ նշանակել. եւ արդէն կայ մեր մատենագրութեան մէջ օրինակ մը. «Մարմինն արինաքամ եղեալ» (Վարդան վդ. Գոյխան սորբ Լոս.):

Քամ վերջով ունինք բերաքամ բառը, որ կէս թողուած ըսել է, և կը գործածուի կէս բաց դրան, կէս մերկացած սուրի համար, եւն. որ սակայն գործ չունի մեր

քամին հետ, մերինը քամել բային արմատն է, միաւ պըսկ. քեմն է:

Չեմ զիտեր թէ ալ ըսելիք մնաց ընթերցողներու որ այդ օտար ապրանքը վարեն դուրս մեր երկրէն, եւ գրեն ուղիղ կերպով ԱՐԻՆԱԿԹԱՄ, ԱՐԻՆՈՏ, եւն, եւն:

ՈՒԺԵՎՈՅԱԾՈՒՐ ԳԵՐԱՆՈՒՆԵՐ ՄԸ

«Մի գրէք... Այլ զրեցէք» ով չեմ սկսիր այս անզամ. պատճառը՝ որովհետեւ այս անզամ կարծիք մըն է որ պիտի յայտնեմ. լեզուն՝ կանոնը պիտի չխօսեցնեմ, այլ ես ինքս իմ կողմէս պիտի խօսիմ:

Արգոյ Եղրայրակիցս՝ Վ. Հ. Եփրեմ Պ. Ապրոյեան, «Բազմավէպ» վերջնին թիկն մէջ «Զարաւար տանջուած գերանուն մը» վերնազրին տակ յօդուած մը ունիր. ինքը տանջուած կը համարի, ես պիտի փորձեմ ցուցնել թէ տանջուած չէ ան՝ այլ աւելի զօրացած:

Յօդուածին սկիզբը սովորական զանցառներ, թէ աշխարհարարի մէջ դեռ կը տիրէ անշիշանութիւն, ուզողն ուզածը կ'ընէ. այն բարձրացողներն ալ անսեմի կը մնան. կը յիշուին նաեւ իմ ճրգերս:

Բայց արդար ըլլալու համար՝ պարտը կը համարիմ յիշել որ «իւրաքանչիւր որ դարձեալ իր զիտածին պէս չի զրեր». ես իմ աշշերովս տեսայ եւ կը տեսնեմ շատ բառերու ուղիղ ձեւերը Պոլիս հրատարակուող թերթերու մէջ. Ճրեւէ, բափիլ, իրերանոյ բումնէ, (վերջինս երկու անզամ ուղիղ ձեւով տեսայ վերջերս), ինչպէս եւ արտասահմանի թերթերու մէջ վերջապէս զավելի փափակ մը կայ զէս ի ուղիղը զառնալու: Առանձնական նամակներ ալ նոյնը կը հաստատան:

Անցնելով մեր ինդրին, գերարգոյ Հայրը կը մատնանշէ բան մը, որու մասին ուրիշ շատ անզամներ ալ խօսուած է. ինը նորութիւն մը չունի: Միայն սաստիկ զայթազդած է որ շատ զարգացած մարդկէ Հ. եւ Զ. Աստաուը, Աշոտ Ռ. Փ., Սերովէ Բ. Պ., Յովհ. Ասպետ, Տօրթ. Մանուէ-

լեան, Փարոյր Բ. Ք., Յ. Գ. Փալագաշեան, Միքայէլ Ա. Կիւրճեան, Եւն, Եւն, ինք-դիմաս, ինքդիմքս, ինքդիմքին, ինքդիմք-նոն, Եւն, կը զի են:

Զարմանցն աւելի մեծ կ'ըլլայ երբ «Բովհաննէս Շահնազարեանի պէս քա-ջանուտ հայագէտ մը «ինքինքին տէրն ըլլայ» կը զրէն նոյն իսկ տեսակցութեան մըն ալ կ'ունենայ նոյն ինքն Շահնա-զարի հետ, որուէ կը լսէ թէ Հայրենիքի խորդը ժողով մըն է գումարեր եւ ֆրան-սերէն սօւ-մեռէ բարդ գերանունին ո-րոշեր է գործածել ինքդիմք, Այսափա: Ոչ ոք ունեցած է տեսակէտը զոր ես կ'ուզեմ պարզել հոս, ոչ հիմա, եւ ոչ ալ ասէկ առաջ երեւցած յօդուածներու մէջ:

Ճեմնենք ուրեմն թէ ինչ է խնդիրը: ինքդիմք բառ մը կայ մէջտեղ. բնչպէս բուսած է այս:

Ունինք ինքն անձնական երրորդ դէմքի զերանունը, որ կը հոլովուի զբարարի մէջ ա. Հոլովման տակ, ինքեան, ինքեանք, ինքեանց, եւն: Աշխարհաբարի մէջ բոլո-րովին տարրեր է հոլովումը. ինք, իր, իրեն, իրմէ, իրով, իրենք, իրենց, եւն:

Կը զործածուի նաեւ կրկնուելով. «Խօսի իմաստութիւն ինքն վասն ինքեան». (ինք իրեն համար = ինքդիմքին համար). «Ինքն զինքն ունի երկիր ի վեր». (ինքդիմքը վեր կը բռնէ): — «Բան զորյն ինքն զինքն մեկնէ»: Ինքդիմք կը մեկնէ.

Ինքենին նոյն զբարարի մէջ երբեմն ճամ-րորդութեան կ'ելլէ: Սուրբ սուրբէն վերջի աղօթքին մէջ՝ պատարագի ատեն՝ ամէն օր կ'ըսէնք. «Վասն զի ինքն է բաշխող, եւ նոյն ինքն բաշխի»...

Բագրատունին ալ Միւլտոնի Դրախտին մէջ ունի տող մը, որ ինքն ալ երկրորդ ինքենին նուն կը ճամբէ տողին վայելչու-թեան համար:

Զինքն առաջին, վեց միջին, զի՞ւթն վերջին, զի՞նցն [անվախճան:

Այդ նոյն զոհ կ'երթայ նաեւ անձնուէր բառին մէջ. անձնանուէր է ուղիղ ձեւը. հոս եւ եւ ա ջնջուած են. ինչպէս նաեւ կեղ-

ծամին մէջ ալ ած, որ պէտք է ըլլար կեղծածամ կամ կեղծծամ. բայց կիկերունի եթէ մտիկ ընենք, որ կ'ըսէ թէ «Ոսվո-րութիւնը երբեմն բաղցրութեան համար ընդունելի ըրած է լեզուկն օրէնքներուն զէմ մեղանչելը», բարկանալու չենց: Բայց մենք հայերն խոնմտանց ունինք, եսին եղած այս վնասնելը ուրիշ տեղ կը դար-մանենք եւ կը գուշացնենց զինքը. «Մեր» մենք կ'ընենք. բոլոր բայերուն անկասար եւ կտարարակ յոգնակի առաջին դէմքե-րուն մէջ կը դնենք նոյն մը. զբարարի տե-սևեկաք, տեսարը կ'ընենք կը տեսենինք, տե-սևեր, շինեաք, շինեցաքը՝ կը շինեինք, չի-նեցինք, եւն, եւն, իրին յոգնակին կ'ընենք որոնք, որնց, թէեւ կրասիկ աշխարհաբարը զրոյները սրոց, տենց, եւն, գրելով՝ կը յաշազնն եսին այդ շնորհը: Նոյն նման ցուցականներուն մէջ, եւն, եւն:

Այսպէս ունեցանք ինք, նուէն թեթեւ-ցած, որուն հայցականը կ'ըլլայ զինք: Տեսանք վերեւ գրարար օրինակներուն մէջ որ ինքն եւ զինքն երկու առանձին բա-ռուեր են. «Բան զրոյն ինքն զինքն մեկնէ»: Աշխարհաբարի մէջ՝ ինքդիմքը կը մեկնէ: Հոս գայթակղութիւն չկայ: Ինքդիմքը հայ-ցական է:

Ինքդիմքին հետ պէտք է զնել նաեւ մէկզմէկ, որովհետեւ մէկզմէկու, մէկզմէկով ալ զործածողներ կան. եւ եթէ առաջինը կ'ըլլայ, աս ինչո՞ւ չըլլայ. երկուցն ալ ի մմին պատժի կան, եթէ սխալ է՝ երկուցն ալ սխալ են. եթէ ուղիղ՝ երկուցն ալ ուղիղ են:

Օր մը կեղրունականի աշակերտներուս խօսեցայ ինքդիմքի մասին. բացարեցի կանոնը, եւ ըսի թէ բերականորէն սխալ է ըսել ինքդիմքն, ինքդիմքին, եւն:

Բայց, աւելցուցի, եթէ ես զործածած ըլլայի¹, եւ մէկը զիտողութիւն ընէր, ես

1. Իս աշխատութիւններու զրէթէ մեծ մասամբ սաս-նաւոր են, եւ անոնց մէջ չկան ինքդիմքն և նման մէնք. Աերջերս երկու խորը հասոր թարգմանեցի արծակ, Պապինիք «Պատմութիւն Քրիստոսին», եւ Մանծոնիք «Աշխածները», բայց չեմ կարծեր որ անոնց մէջ ալ զանուին. ինքնազներուն մէջ արցէն չեն երեւոր.

զիս պիտի կրնայի արդարացնել, Պարզեցի տեսակէտու. գոն մացին բացատրութենէս, Դուք սակայն, վրայ բերի, ուղիղ ձեւին հետեւեցէք:

Այդ տեսակէտն է որ պիտի պարզեմ հոս: Ընդդիմազիր կողմը կ'ըսէ թէ քերականորէն սխալ է հայցական հոլովէ զաւ՝ ուրիշ հոլովսերու վրայ զայ զնել: Երբ կ'ըսնէք ինքինք կը սիրէ, մեկզմէկ կը յարգեն, ուղիղ է, որովհետեւ ինքինքին ինքը տէր բայի է զիքը սերի ինդիր, մեկ տէր բայի, զնեկ սերի խնդիր:

Դիտողութիւնը իրաւացի է:

Բայց գրաբարի ինք զիքը բառերը աշխարհաբար մէջ եղած են ինքինք, մէկ րաու Զան առեր կապեր է երկու ինքերը: Պուկերնէս բնողող խեցդող կայ որ մնաց այդ երկու միացած բառերը՝ որ մէկ բառ եղած են՝ երկու բառ համարինք:

Նոյն իսկ զրաբարի մէջ չկան ման պարագաներ, որ երբ երկու բառ մէկի կը վերածուին, խորխերնին կը փոխեն բոլորովին: Երկիր փագանելիք օրինակ երբ յանկարծ երկրագագ՝ կ'ըլլայ, նոյն բանը մնաց, թէ ամէն բան փոխուեցաւ. Երկիր գոյական մը կար՝ կրամատուեցաւ, պարանեկ բայն ալ կից մը զարկու աև են զրերուն՝ նետեց դուրս, եւ նոր բան մ'ելաւ դուրս:

Նմանապէս ինք զիքը եկեց միացեր են, նուերը նետեր են դուրս, եւ մնացեր է ինք զիք բառ:

Ունինք գոյզգոյն բառը. երկու են՝ թէ մէկ. եւ ի՞նչ է այդ զան. հայցականի զայ է. նոյնպէս բերքի. պիտի ըսէց բարդ բառեր են. ինքինքն ալ բարդ բառ մըն է: Ունինց նաև նուունք եւ նորգեր ձեւը:

Զայ գիրը միայն հայցական հոլովի համար եղած չէ. սաստկացուցիչ գիր մըն է, եւ հոլովսերոն մէջ եթէ ամենէն ուժեղն է հայցականը՝ պատճառը զայ ունենալն է. բայց միայն ինք չէ զայ ունեցողը. բացառականն ալ զայ կ'աննէ, զործիականն ալ, զնմանէ, զնովաւ, բարականն ալ. հարկանել

ծափ զծափի, զնամբաւի, զանի, զամօրի. զարկանել զքարի, զգեստի, եւն. Ասոնց ըստ ուժեղ հոլովսեր են: Աստեղ է գոյզգոյնյ, ուժեղ է րեղբել: Աւժեղ է զօշաքաղորդիւն. զան՛ ըստ ին սաստկացուցիչ է: օդը կ'ըլլայ առաջ (առիշ, առշի), առիշը, ծուծը ցաղող, զան՛ը հայցական սեռի խնդիր ալ համարինք՝ զոր բաղ բայցարմատը շալակն է առեր, բառը սակայն՝ գոշաբարուրին ուղղական է. նոյն ցեղէն է Բուզանդի զմիւնանդրինք, զորկ բայցարմատը սեռի խնդիրը շալկեր է: Զեղորը զայ մ'ունի մէջը, սաստկացուցիչ, ոսկզօծ՝ զայ ունի, զասարաւոր, զասաշատորութիւն. հայ զաւաշատորութիւն, զատաշատորիան, զատաշինն, զատիվայր, զատիվիր, զատիկող, զատիքափ, զայլուցիկերութիւն, զայլազրպութիւն, զմիւնանասսանութիւն, զմիւնանսունակութիւն, զաւածածամարհութիւն, ու նմաններ զայ ունինք, առանց հայցական ըլլալու:

Անց զանց, աշացու, զաշացու, այրուց զայրուց, արթուն՝ զարթուն, զաւարթուն, անխուն՝ զանխուն, զնալ՝ զգնալ, եռալ՝ զեռալ, զրգուն՝ զզրգուն կծել՝ զկծել, հարկանել՝ զարկանել, նստիլ՝ զնստիլ, զշարիլ, զրաղիլ, զահանդիլ, զգլիվիլ, զաղփաղփուն. եւն, եւն:

Այս զայ ունեցող բառերը կամ բայերը հայցական չեն, ամէնքն ալ ուժովցած բառեր, ածականներ կամ բայեր են:

Աղդ, ես ինքինքին զան պիտի համարձակիմ սաստկացուցիչ զիր մը համարիլ, եւ արդարացնել իր գործածութիւնը, բաց ի ուղղականէն՝ որ չ'ըլլար արդէն՝ միւս ամէն հոլովինքուն մէջ. բայց ինչպէս ըսի՝ սաի իմ տեսակէտս է, իմ կարծիքս է:

Ինքինքին զային կարենորութիւնը, կամ պէտքը զայն զործածիկու աւելի որոշ կը տեսնուի հետագայ օրինակներուն մէջ:

Մարդը ինքինքին դուրս ելաւ:

Յայտնի կը տեսնուի որ ինքինքինը ոյժ մը ունի, և իմաստը որոշ կը հասկնանց: Բայց երբ ըսեմ՝ մարդը ինք իրմէն դուրս

1. Ունինք մինչեւ իսկ գուշամբի, զուշամբ երթաւ բայց. ուշի, ուշան, ուշամբ, (զիդ), զան շալկեր է զոր-

ծիականը եւ եղեր է բայ, և ուժեղ բայ մը, զված զրայէն տապաւ թաւաւ վար գլուրիւ:

ելաւ, իմաստի այլայլութիւն կը մտնէ, մարդը ինք իրմէն, այսինցն առանց բռնութեան դուրս ելաւ ալ կրնայ հասկցուիլ:

ինքզինքիդ եկուր, ինչպէս պիտի բսենք ուղիդ կարծուած ձեւով. դուն քեզ՞ եկուր. ուր էր որ. կամ մարդը ինքզինքին եկաւ, մարդը ինք իրմէն եկաւ պիտի բսենք. հոս ալ վերի իմաստը դուրս կ'ելլէ. ոչ բռնութեամբ, այլ ինք իրին. (քննիք քննտինէ):

Աւքեմ իմ զաղափարս՝ կարծիք այն է որ այդ զան մասյ, եւ գործածուի ինքզինքին, ինքզինքին, եւն, համարելով զան սաստկացուցիչ. ինչպէս տեսանց դոյն գոյն գոյն, բերգել, լզոր եւ միւս բառերուն մէջ:

Հոս գաւառացի ընտանիք մը կայ Սամսոնէն, որոնցմէ յաճախ կը լւննց զինքը եկաւ, զիրենքը ըսին, ու նման ձեւեր:

Օր մը զպրոցական ընկեններով Պարափակի շըջակայ զիւերէն մին այցելութեան ինքնը զացեր: Առաջին գործերնին դպրոցը տեսնելը եղաւ, Աւսուցիչը կամ կառավարիչը տղոց մէջ վեր գար կը քաւէր: Մեզ պատուով ընդուննեցաւ, մայրացացէն կու զայինց: Խօսակցութեան մէջ ինքնը երր տղոց մը խելքին փչեց եւ եկաւ հարցուց ուսուցչին: «Պարոն ուսուցիչ, կոնակին զրարարն ինչ է». — «Զկրոնակը» փոնչեց ուսուցիչը:

Ես փերթ մը փրցուցի շըթունքս՝ զըսպելու համար խնդրւամ. ուրիշ մը նյունքան ճարտար չեղաւ, այլ կամքէն անկախ՝ չնախատեսուած ճայնել լսեցուց. երրորդը շորիքէ հարուստ՝ ինչ կար չկար բերնին մէջ՝ դուրս զգայուց... ջարդուցանք...

Բայց իրաւունք ունէնքն ջարդուելու, կարծեմ թէ ոչ. մարդը շաս լաւ ըսաւ, այն ասեն զեռ անտեղեակ ինքնը թէ կուսնընտիր բառը կայ, աս կուսն, որմէ կ'ելլէ իսեակ բառը. մարդը սաստկացուցիչ զան ալ զրաւ՝ եղաւ զնաց: Նոյն բանը նախնիք ալ չեն ըրած. Ղուկասու աւետարանին մէջ իդ. 53. «ուր չէր բնաւ զոր եղեալ» զրուած է. յունարէնը ոք է, լատիներէնը ոք, հայերէնը ինչո՞ւ դոք է, երբ իմաստն է «ուր մէկը զրուած չէր», ինչ-

պէս Յովհաննու Աւետարանին մէջ ժԹ. 41 զրուած է ուղիդ կերպով. «Յորուամ ոչ որ երրեց էր եղեալ»: Ուրեմն ուժ տալու համար դեր են զան: Զինը ալ կայ. ինչին վրայ դեր են զան, եւ եղեր է առանձին բառ: Կը զործածուի թէ իրը ուղղական, եւ թէ իրը հայցական. Զինը է այդ, զինէ զործեցեր զայդ, աշխարհարար. ինչ է տափ. աս ինչ ըրիր: Վարժապետն ալ՝ առանց զինաւալու սակայն՝ նոյն բանը ըրաւ, միայն զնէ վինակին ըսէր:

Եւ մեծարգոյ եղբայրակիցս ինչո՞ւ այդցան տագնապէր ըրտնէր ինքզինքին ու նմաններէն:

Զեմ զիտեր թէ գոն պիտի մասյ՝ սակայն ըսածներէս, թէ արդեօք վերեւ յիշուած անուններուն վրայ պիտի աւելցնէ նաեւ իմինս, ազատ է:

Ես՝ ինչպէս ըսի՝ ինքզինք կը կնաւոր զերանուը՝ «Զարաչար տանջուած» չեմ համարիր, այլ մանաւանդ թէ ուժեղացած, որ որոշ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ զան իր մէջ ընդողրկած:

Շարունակ մի՛ գրէր, մի՛ գրէր ըսելով ձանձրացուցի ընթերցողներս. զոնէ անզամ մըն ալ զրեցէ՛ ըսեմ, բայց... մեղը զրողին ճիթը:

(Ճարունակելի)

Հ. Ա. ՂԱՅԶԻԿԵԱՆ

Յ. Գ. Բայց մենք նորէն ձեռքէ չձգենք «Մի զրէր»: — «Ազգարար»ի կաղանդի թիւին մէջ «Բարկենաց» վերնազրով աղուոր յօրուած մը կայ, որուն վերջին պարբերութիւնը ունի սա տողերը. «... արեւը կրկնն կը ծագի չինածածկ լեռներուն վրայ...»

Հայ լեզուի սիրուն ըլլայ, մի՛ ընէր ատանկ բան. հայ լեզուն ատոր յատուկ զմայլելի բառն ունի՝ որ է «Ճիւնախազաղ»: Եթէ չէր ուզեր ասի, ճիւնապատ ըսէր: Բայց մի՛ ըսէր ճիւնածածկ. ասի՝ այլանդակութիւն այլանդակութեանց է: Ծածկ ձեւով բառ չկայ. ճածուկ է ուղիդը. բայց ճիւնածածուկ չ'ըսուիր. յատուկ բառը դրէն:

ՆՈՅԻՆ